

РЕЦЕНЗІЇ

DOI: 10.33498/opus-2021-03-169

Мар'яна Пленюк

докторка юридичних наук, професорка,
в. о. ученого секретаря Київського регіонального центру НАПрН України
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5007-434>
pleniuk.m@gmail.com

МІЖНАРОДНЕ СПАДКУВАННЯ – АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ АДАПТАЦІЇ ПРАВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ*

Міжнародні спадкові відносини динамічно розвиваються у наш час. Тож дослідження різних аспектів їхнього правового регулювання, пошук його оптимальних моделей, вивчення досвіду Європейського Союзу (далі – ЄС) та окремих країн у визначенні міжнародної юрисдикції у спадкових справах, права, яке застосовується до спадкових відносин з іноземним елементом, визнання іноземних рішень у спадкових справах, прийняття документів, виданих на території однієї держави, для оформлення спадкової справи на території іншої держави, є актуальним.

У монографії І. Діковської “Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС” логічно і послідовно висвітлено низку питань правового регулювання міжнародних спадкових відносин. Авторка вдало розпочинає своє дослідження з аналізу джерел регулювання міжнародних спадкових відносин в Україні, зупиняючись у ньому, серед іншого, на проблемному питанні взаємодії норм Конвенції про колізії законів, які стосуються форми заповітів та норм двосторонніх договорів про правничу допомогу, в яких бере участь Україна та окремі держави – члени ЄС.

Аналізуючи джерела, що регулюють міжнародні спадкові відносини у країнах ЄС, І. Діковська, посилаючись на норми відповідних документів, які діють у ЄС, а також праці європейських дослідників, пояснює принципи взаємодії Регламенту (ЄС) № 650/2012 Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 р. щодо юрисдикції, застосовуваного права, визнання і виконання рішень та прийняття і виконання аутентичних документів у спадкових справах і про створення Європейського спадкового сертифікату (далі – Спадковий регламент) із міжнародними договорами, іншими регламентами ЄС, національним правом держав-членів, його предметну, територіальну та темпоральну сферу дії.

© Мар'яна Пленюк, 2021

* Рецензія на монографію: Ірина Діковська, *Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС* (Алерта 2020).

Авторка доходить важливих висновків, які можуть стати підґрунтям для удосконалення чинного законодавства, розвитку юридичної науки в Україні. Наприклад, у межах дослідження питань міжнародної юрисдикції у спадкових справах слушно зазначено про зручність визначення міжнародної юрисдикції у спадкових справах незалежно від того, про спадкування якого майна (рухомого чи нерухомого) йдеться; про важливість синхронізації норм, що визначають міжнародну юрисдикцію з нормами, які визначають застосовуване право (як у Спадковому регламенті); про необхідність існування норм про субсидіарну юрисдикцію та юрисдикцію *forum necessitates*, які сьогодні невідомі ні міжнародним договорам України, що містять норми щодо міжнародної юрисдикції у спадкових справах, ні Закону України “Про міжнародне приватне право” (далі – Закон “Про МПрП”); про визначення кола питань, на які поширюється юрисдикція суду, що розглядає спадкову справу з іноземним елементом.

Вивчення питань, пов'язаних із визначенням права, яке застосовується до спадкових відносин з іноземним елементом, дали авторці змогу зробити висновки про зручність використання моністичного підходу до визначення права про спадкування; про необхідність визначення сфери дії права, яке застосовується до спадкування загалом; про переваги використання колізійної прив'язки “звичайне місце проживання спадкодавця у момент смерті”; про необхідність удосконалення норм Закону “Про МПрП”, які наділяють спадкодавця правом обрати право, яке застосовується до спадкування (зокрема, запропоновано надати спадкодавцю можливість обирати право держави, громадянином якої був спадкодавець у момент вибору права чи у момент смерті (як у Спадковому регламенті), та видалити норму про те, що зміна спадкодавцем громадянства після вибору права, яке застосовується до спадкування, має наслідком недійсність такого вибору; про те, що вибір права, яке застосовується до спадкування, може міститись як у заповіті, так і в окремому документі, форма якого відповідає вимогам права, що застосовується до заповіту (чи іншого розпорядження на випадок смерті); про необхідність внесення змін до ст. 72 Закону “Про МПрП”, яка визначає право, що застосовується до форми заповіту, це дасть змогу уникнути помилок у визначенні права, що застосовується до форми заповіту, які зараз існують в українській судовій практиці, а також сприятиме кращому дотриманню принципу *favour testamenti*; про необхідність включення до Закону “Про МПрП” норм, що визначають право, яке застосовується не лише до форми заповіту та здатності його складати, а й інших розпоряджень на випадок смерті (зокрема, спадкових угод).

Розділи монографії, у яких досліджуються визнання і виконання іноземних рішень у спадкових справах, ухвалення іноземних аутентичних документів для оформлення спадкових справ характеризуються тим, що у них авторка порівнює підходи українського права не лише з пра-

вом ЄС, а й із національним правом окремих держав-членів. У результаті цього зроблено висновки про доречність встановлення у Цивільному процесуальному кодексі України загального правила про те, що визнання рішень, які не підлягають примусовому виконанню, не потребує дотримання спеціальної процедури (хоча для тих, хто має намір отримати формальне підтвердження визнання іноземного рішення, що не потребує примусового виконання в Україні, повинна бути передбачена можливість ініціювання процедури визнання такого рішення); про доцільність сприйняття підходу, за якого іноземні рішення, які не набули законної сили, можуть визнаватися, якщо вони не потребують примусового виконання; про закріплення у законодавстві України норм, які регулюють “прийняття” іноземних аутентичних документів, а не їх “визнання”.

Останній розділ монографії фокусується на правовій природі, меті Європейського спадкового сертифікату, а також принципах його функціонування. У дослідженні містяться й інші важливі висновки і пропозиції.

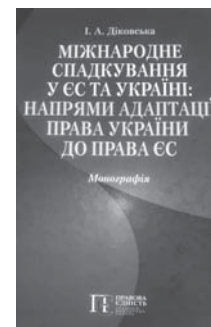
Крім того, варто зауважити, що норми регламентів ЄС, практика Суду Справедливості ЄС, доктринальні праці дослідників із країн ЄС, що аналізуються у книзі, дають змогу українському читачеві не лише отримати інформацію про регулювання міжнародних спадкових відносин, а й про міжнародне приватне право ЄС загалом. Це є надзвичайно важливим для поступової інтеграції України до європейської спільноти.

Монографія І. Діковської “Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС” може бути корисною українським юристам-практикам і теоретикам, які здійснюють дослідження у сфері міжнародного спадкового права, міжнародного приватного права, міжнародного цивільного процесу, а також для тих, хто безпосередньо адаптує право України до права ЄС.

Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС. Монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.

Книга є комплексним дослідженням питань правового регулювання міжнародних спадкових відносин у Державах-членах ЄС та Україні у наступних напрямках: – визначення міжнародної юрисдикції у спадкових справах; – визначення права, що застосовується до спадкових відносин з іноземним елементом; – визнання та надання дозволу на примусове виконання іноземних рішень у спадкових справах; – прийняття аутентичних документів, створених за кордоном для оформлення спадкових прав; – випуск на обіг Європейського спадкового сертифікату.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, суддів, юристів-практиків та усіх, хто має справу з міжнародним спадковим правом, міжнародним приватним правом, міжнародним цивільним процесом, порівняльним правом, адаптацією права України до права ЄС.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2021 • № 3 • 169-171